

NESCIOLEZING

JAARTHEMA: ANGST EN VERTROUWEN

Petrus: Rots om op te staan?!

Over angst en vertrouwen in de theologie

18 September 2016 door Drs. Ernst Boogert – eboogert@pthu.nl

Kortenhoeft

Geachte aanwezigen,

Wie over 'angst en vertrouwen' wil spreken, begint in onze tijd aan een waagstuk. Wie beide in relatie wil brengen én zien *met de theologie*, die begint – ik zou bijna zeggen – aan een halszaak. Het is daarom verbazingwekkend dat de organisatie van deze Nesciolezingen bij uitstek een *jonge* theoloog heeft uitgenodigd om hier tekst en uitleg bij te geven – ook in de meest letterlijke betekenis van deze woorden: teksten (Bijbelteksten) en hun uitleg.

Wanneer het over het vermeende verband tussen 'angst' en 'religie' (christelijk of niet) gaat, dan weet de gemiddelde opiniemaker in onze dagen daar wel raad mee. In zijn boek *God is not great* vertelt de schrijver Christopher Hitchens een opmerkelijke anekdote: In Noord-Ierland (waar de godsdienstige spanning tussen protestanten en katholieken tot op de dag van vandaag voelbaar is), wordt een man tegengehouden bij een wegversperring. "Protestant of katholiek?" klinkt de vraag van de soldaat. "Atheïst!" grijnst de man, waarop de soldaat zich herneemt en bars vraagt: "Een protestantse of een katholieke atheïst...?" Het kan zomaar als een bewijs gaan gelden dat godsdienst *inderdaad* leidt tot geweld en terreur.

Echter naar mijn mening zijn deze cirkels en conclusies te groots en te weids. De meest nabije relatie van 'angst' is namelijk niet 'godsdienst'. Integendeel, 'angst' en 'vertrouwen' zijn *relationele* en daarom voluit *persoonlijk gekleurde* begrippen. Beide drukken je *relatie* tot iets of iemand uit. Die relatie verschilt van persoon tot persoon. Voor de één staat ons samenzijn ver af van 'angst' en wordt eerder geassocieerd met woorden als 'fijn', 'gezellig', 'zinnig', et cetera.

* *Bijbelteksten zijn in een eigen vertaling vanuit het Hebreeuws en Grieks. In de lopende tekst zijn doorgaans idiomatische vertalingen opgenomen van mijn hand, met een letterlijke vertaling in de voetnoot. Wanneer in de voetnoot geen vertaling is gegeven, is de vertaling in de hoofdttekst letterlijk.*

¹ Christopher Hitchens, *God is not Great*, (London: Atlantic Books, 2008), 18. (Hier iets smeüger verteld.)

Voor iemand die lijdt aan een angststoornis kan ons samenzijn gevoelens van beklemming en inderdaad ook van 'angst' oproepen en zelfs leiden tot een paniekaanval.

Wanneer we het vanmorgen over 'angst' en 'vertrouwen' hebben, dan hebben we het dus over *relationele begrippen*. Wanneer we deze relatie vervolgens aan 'theologie' verbinden, komen we bij de grote vraag uit of wij vandaag de dag nog op theologie en vooral op de θεός (*theós*) – de God van de theologie – kunnen vertrouwen? Of om de vraag vanuit een buitenperspectief te stellen: is het christendom – waardoor het Westen zo bepaald is, en wat in dit kerkgebouw eeuwen is beleden – überhaupt nog wel iets waar je je als mens aan toe kunt en wilt vertrouwen?

De insteek van mijn lezing is niet om Gods bestaan te bewijzen. Dat gaat niemand op *rationele* wijze lukken. Laat staan om Gods *non-existence* (niet-bestaan) te bewijzen. Dat is al helemaal zo'n ondoenlijke onderneming, omdat je dan het ontstaan van iets uit niets, met behulp van niets moet gaan verklaren. Echt een 'heidens' karwei – wat mij betreft. Het gaat vanmorgen ook niet over de vraag hoe godsdienst en geweld elkaar verhouden en of het christendom in haar geschiedenis ook niet aanleiding heeft gegeven voor geweld. Nee, vanmorgen nemen we een *theologische* proeve van het zielenleven van Jezus' leerling Simon Petrus. Vanuit de overtuiging dat de mens van toen en de mens van nu in hun grondstructuren – en dus ook in hun ervaringen van 'angst' en 'vertrouwen' – meer overeenkomen dan verschillen.

I

Welnu, een goedgeschreven of verteld verhaal kan gemoedsbewegingen bijna ervaarbaar maken. Iets waarin Nescio – waar deze lezingen naar vernoemd zijn – een meester in was. Nu voldoet de Bijbel niet aan de huidige maatstaven voor goede literatuur, maar niettemin vinden we daar wel vertellingen die de sfeer van 'angst' of 'vertrouwen' oproepen. Je zou bijvoorbeeld maar in de gevangenis gestopt zijn. Aan beide handen een ketting. Norse soldaten aan je zij. Een kille vloer onder je. Een grijs plafond boven je. En te midden van al die bedompte muren die angstaanjagende gedachte: morgen, morgen staat de geselaar grijnzend klaar. De gesel opwarmend in zijn handen. Het schavot opgericht om de laatste druppel van je verwachting in deze aarde te laten vloeien... ANGST! Minuut naar minuut verstrijkt. De soldaten snurken, maar jij?! Paniek borrelt op. Je hart bonst in je keel, om vervolgens langzaam weer te bedaren. Het is immers de tijd nog niet. De maan schijnt nog; een smalle streep priemt nog naar binnen. Het is slechts een voorbode. Die dunne straal zegt: "wacht maar totdat ik niet meer schijn, *dan* komt waar je nu bang voor bent."

MAAR:

Petrus slaapt!² Op dezelfde harde vloer. Dezelfde muren. Dezelfde soldaten. Dezelfde kettingen. En ... hetzelfde vooruitzicht: de dood. Er was zelfs een engel voor nodig om hem met geweld wakker te krijgen: "hij mepte hem op zijn heup."³ Sliep hij in een stil en gerust vertrouwen? We weten het niet met zekerheid. Als dat zo is, dan moet het iets met Jezus Christus te maken

² Deze gebeurtenis wordt verteld in Handelingen 12:1–19.

³ Handelingen 12:7 *πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου (hij sloeg de heup van Petrus)*

hebben, omwille van wie hij door koning Herodes Agrippa in de gevangenis is gezet. In ieder geval stelt het ons de vraag of dit voor ons *navolgenswaardig* is – namelijk een dergelijke gerustheid in het aangezicht van de dood – en zo ja, hoe deze wonderbaarlijke gerustheid in het leven van Petrus, zoals ons dat getekend wordt in de Evangelieën en Handelingen, gestalte kreeg. Kortom: is Petrus, of biedt Petrus ons de rots om op te staan, of zoeken we een andere rustgrond in ons leven?

Met de korte vertelling zojuist zijn we met een grote sprong middenin het leven van Petrus beland. Een leven dat begon als visser in Betsaida aan het meer van Galilea. Tijdens het optreden van Johannes de Doper hebben Andreas en waarschijnlijk ook Petrus zich gemengd onder de menigte toehoorders. Voor Andreas was zelfs de verkondiging van Johannes de Doper zo aansprekend dat hij een van zijn volgelingen werd.⁴ Toen op een dag Johannes Jezus onder zijn gehoor aantrof wees hij hem aan als “het lam van God dat de zonde van de wereld wegdraagt.”⁵ Andreas is toen achter Jezus aangegaan en heeft een dag bij Hem verbleven. Zodra deze de kans krijgt, brengt hij ook zijn broer Petrus bij Jezus.⁶ Het eerste contact tussen Petrus en Jezus komt dus via Johannes de Doper en Andreas tot stand en is klaarblijkelijk gestoeld op het ‘vertrouwen’ dat Jezus uitstraalde.

Vervolgens ontmoet Jezus Petrus en Andreas op een later moment opnieuw, namelijk wanneer ze als vissers bezig zijn op het meer van Galilea. Waar in de eerdere ontmoeting het initiatief nog uitging van Andreas en Petrus zelf, neemt nu Jezus het initiatief om hen te roepen tot discipelschap.⁷ We zouden kunnen concluderen dat Jezus nu deze jonge mensen zijn vertrouwen schenkt, maar dat blijkt bij nader inzien niet waar te zijn. Dat Petrus een leerling van Jezus wordt blijkt *de keuze van Jezus* te zijn. Een keuze die iedereen ten deel had kunnen vallen, want wanneer Jezus zijn leerlingen kiest, lijkt hij willekeurig mensen van boten, onder bomen vandaan en uit tolhuisjes te plukken.⁸ Het vertrouwen dat Jezus geeft aan deze leerlingen blijkt dus vooral op zijn *zelfvertrouwen* te berusten. Dit moeten we niet verkeerd

⁴ Johannes 1:35, 37, 41.

⁵ Johannes 1:29. “Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.” Vgl. vers 36.

⁶ Johannes 1:37–43.

⁷ De eerste ontmoeting wordt ons in het Evangelie naar Johannes verteld. De tweede ontmoeting vinden we in de synoptische Evangelieën. Volgens veel theologen betreft het hier een onverenigbaar verschil tussen Johannes en de synoptici. Echter mijn kernargument om beide gebeurtenissen als opeenvolgend te duiden berust op het feit dat in Johannes géén sprake is van *roeping tot het discipelschap*, maar van *ontmoeting*. In de synoptici staat echter de *roeping* door Jezus centraal. Vgl. D.A. Carson, *The Gospel According to John* (The Pillar New Testament Commentary), (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1991), 154: “Indeed, the promptness with which the disciples, according to the Synoptic tradition, abandon their livelihood (whether the fishing business or a tax office) in response to Jesus’ explicit call, is psychologically and historically more plausible if that was not their first exposure to him or their first demonstration of fealty toward him.”

⁸ Zie voor de roeping van discipelen de eerste hoofdstukken van de Evangelieën. Zie specifiek voor Jezus’ *kiezen* van zijn leerlingen: John 6:70 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; (*Jezus zei tot hen: heb ik niet jullie twaalf uitgekozen?*); Luke 6:13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεξάμενος ἀπ’ αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν· (*en toen het dag geworden was, riep hij zijn leerlingen bijeen en koos uit hen twaalf uit, die hij ook ‘apostelen’ noemde*).

duiden. Waar vroeger ‘zelfvertrouwen’ geassocieerd werd met ‘overmoed’, wordt het vandaag de dag steeds meer gepromoot. Zonder zelfvertrouwen komt een mens nergens. Echter, daarmee zijn we nog niet bij het ‘zelfvertrouwen’ van Jezus. Zijn ‘zelfvertrouwen’ berust op het *zijn* van de Zoon van God en daarmee op de volstrekte betrouwbaarheid van *wat hij kiest*.

Daarmee zijn we bij de eerste fundamentele theologische grondlijn in mijn lezing: ik – als theoloog – ga uit van het vertrouwen dat God mij geeft. En dat niet op basis van mijn betrouwbaarheid en vertrouwenswaardigheid, maar uitsluitend op basis van *zijn keuze*.⁹

Gelukkig maar, want de betrouwbaarheid van mensen is kostbaar, maar niet volmaakt, zoals wij allemaal wel uit ervaring weten. Binnen de theologie ‘werkt’ echter de grondwet niet dat iemand eerst vertrouwen moet ‘wekken’ alvorens deze te ontvangen. God vergunt mensen zijn vertrouwen, óók en zelfs wanneer wij ze het misschien niet gegund zouden hebben. En hij ontvangt als gevolg daarvan het onvoorwaardelijke vertrouwen van ons mensen, want Jezus’ roeping wordt door alle aankomende discipelen en zeker ook door Petrus beantwoord. “Hij [Jezus] zei tot hen [Petrus en Andreas]: volg mij achterna en ik zal jullie vissers van mensen maken. En *zij* verlieten terstond hun vissersnetten en volgden hem.”¹⁰ Zo lezen wij in Mattheüs 4.

Iemand volgen, doe je alleen wanneer je iemand vertrouwt. Het feit dat Petrus onmiddellijk zijn netten verlaat, geeft aan dat het vertrouwen dat Jezus aan Petrus geeft, een wederkerig vertrouwen tot gevolg heeft. Dat is niet vanzelfsprekend. Vaak is het vertrouwen van Jezus Christus beschaamd. Na een lange toespraak in Johannes 6 keren veel belangstellenden zich van Hem af. Zodanig, dat Jezus zelfs aan de twaalf vraagt: “willen jullie mij ook niet verlaten?”¹¹ Heel verrassend is het antwoord van Petrus: “Here, naar wie zullen wij dan toegaan? U hebt woorden die eeuwig leven in zich dragen. En bovendien hebben wij geloofd en erkend dat u de Heilige van God bent!”¹² Dat is vertrouwen! Onvoorwaardelijk, en tegen de massa die hem verliet in!

Daarmee zijn we bij de tweede fundamentele theologische grondlijn in mijn lezing: mijn relatie met God bestaat pas bij *het wederkerige vertrouwen dat zijn vertrouwen in mij verwekt*. En dit vertrouwen blijkt uit *liefde en hechting*.

⁹ Dezelfde theologische lijn vinden we in Efeze 1:4–6 “... καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ,” (... *zoals hij ons heeft uitgekozen in hem [Jezus Christus] vóór het begin van de aarde, opdat wij heilig en vlekkeloos in de liefde zouden zijn in zijn tegenwoordigheid*) Vgl. ook 1 Korinthe 1:27–28.

¹⁰ Mattheüs 4:19–20 “καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.”

¹¹ Johannes 6:67 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα· μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; (*Toen zei Jezus tot de twaalf: willen jullie ook niet weggaan?*)

¹² Johannes 6:68b–69 κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. (*Here, tot wie zullen wij heengaan? Woorden van eeuwig leven hebt u, en wij hebben geloofd en erkend dat u ben de Heilige van God.*) Veel latere handschriften lezen in plaats van ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ (*de Heilige van God*), ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζώντος (*de Christus, de Zoon van de levende God*).

Dat Petrus gehecht was aan Jezus is duidelijk. Op een keer gaat Jezus midden in de nacht weg naar een eenzame plaats om te bidden. Maar Petrus gaat hem samen met de andere discipelen onmiddellijk achterna.¹³ Bovendien is Petrus zelfs bereid om voor Jezus te sterven.¹⁴ Ook al moeten we dit bij nader inzien duiden als overmoed, het was een duidelijke blijk van zijn onvoorwaardelijke liefde.

Jezus zelf schenkt ook geen vertrouwen in Petrus' moedige uitspraak dat hij zijn leven voor hem zou geven. Toch stelt Jezus wel op een andere wijze vertrouwen in Simon Petrus. Want wanneer deze hem beleden heeft als “de Messias, de Zoon van de levende God,”¹⁵ spreekt Jezus de opmerkelijke woorden:

“Gelukkig ben jij Simon zoon van Jona, omdat vlees en bloed jou dit niet hebben geopenbaard, maar mijn Vader die in de hemel is. En bovendien zeg ik je dat je een πέτρος (petrus) bent, en op deze πέτρα (πέτρα = rots) zal ik mijn εκκλησία (ekklesia = gemeente) bouwen en de poorten van de onderwereld zullen haar niet overweldigen.”¹⁶

In de Evangeliën valt steeds op dat het Jezus is die mensen in staat stelt om daden te verrichten of om iets te zijn. Hij kiest tot discipelen. Hij maakt tot apostelen; gezondenen. En hij geeft zijn volgelingen zelfs het Koninkrijk dat hij van zijn Vader ontvangen had. Zo zegt Jezus in Lukas 22 tegen zijn discipelen: “Ik draag het Koninkrijk over aan jullie, zoals mijn Vader het aan mij heeft overgedragen.”¹⁷ Hoewel dit in het hierop volgende vers duidelijk een eschatologische spits blijkt te hebben, blijkt uit het eerdere citaat over Petrus' naam, dat er ook voor het hier en nu een verband is tussen Gods Koninkrijk op aarde en het vertrouwen dat Jezus in zijn gekozen discipelen stelt.

Dit brengt ons bij de derde fundamentele theologische grondlijn in mijn lezing: de relatie die Jezus legt tussen God en mij op basis van zijn keuze, heeft als praktische consequentie dat hij mij aan de ecclesia (= kerk/gemeente) toevertrouwd, en de ecclesia aan mij; niet om over haar te heersen, maar om te functioneren als een stabiele ondergrond: een rots.

Waar de eerste twee grondlijnen zonder meer van toepassing blijken te zijn op alle gelovigen, komt hier het onderscheidt tussen Petrus en de gewone gelovige aan het licht. Petrus – als woordvoerder van de twaalf – wordt hier in zijn leidinggevende roeping aangesproken en krijgt ondanks al zijn zwakten en missers het onvoorwaardelijke vertrouwen om de ecclesia van de toekomst te funderen en op te bouwen.¹⁸ Dit is een ongelofelijke verantwoordelijkheid voor de

¹³ Markus 1:35–36.

¹⁴ Mattheüs 26:35; Markus 14:31; Lukas 22:33.

¹⁵ Mattheüs 16:16.

¹⁶ Mattheüs 16:17b–19 “μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι ἀλλ’ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” (De vertaling in de hoofdstekst is tamelijk letterlijk.)

¹⁷ Lukas 22:29 “κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν,”

¹⁸ Zie voor een beknopte bespreking van Mattheüs 16:18: Larry W. Hurtado, “The Apostle Peter in Protestant Scholarship: Cullmann, Hengel, and Bockmuehl” in: Helen K. Bond & Larry W. Hurtado (reds.),

theologie: zijn theologen vandaag de dag nog in staat om als een rots voor Gods aangezicht onder de gemeenten te liggen? Wanneer de theologie één vorm van vertrouwen nodig heeft, dan is het dat theologen zich *die* positie waardig tonen. Dan zal ook blijken dat het wederkerige vertrouwen vanuit de ecclesia – dus vanuit de kerkelijke gemeenten – als vanzelf groeit, zoals ook eens het geval was bij Petrus.

II

Het zal u inmiddels opgevallen zijn dat ik tot hertoe vooral over ‘vertrouwen’ in het leven van Petrus en binnen de theologie heb gesproken en nog niet zozeer over ‘angst’. Dit is met bewuste opzet. Een van de grote, niet te versmaden zegeningen van het christelijke geloof en dus ook van de theologie is dat ‘angst’ *ingekaderd* is en niet als een wangedrocht functioneert dat totale beheersing opeist. Zo ook in het leven van Petrus. Wanneer we in de Evangelieën ‘angst’ bij Petrus tegenkomen is het altijd ingekaderd in zijn volgen van Jezus, en dus – zoals we zojuist reeds zagen – in het wederkerige vertrouwen gegrond en gevoed door die keuze van Jezus voor Petrus.

Echter, voordat we verdergaan moeten we eerst het begrip ‘angst’ ontleden. Volgens de dikke Van Dale betekent ‘angst’: *een gevoel van beklemming en vrees, veroorzaakt door een (wezenlijk of vermeend) dreigend onheil of gevaar*; dit blijkt in een tweede betekenis zelfs te kunnen uitgroeien tot *algemeen gevoel van bedreigheid of onveiligheid, m.n. levensangst*, hoewel we dan het terrein van de psychologie betreden.¹⁹ Het eerste ligt wat betekenis betreft heel dicht bij de Griekse woorden φόβος (*phóbos* = angst, vrees) en φοβέομαι (*phobéomai* = angstig zijn). Door Louw & Nida wordt de betekenis van deze woorden gedefinieerd als: “een toestand van ernstige nood, dat opgeroepen wordt door een intense bezorgdheid vanwege dreigende pijn, gevaar, kwaad etc., of mogelijk door de illusie van dergelijke omstandigheden – oftewel: ‘angst’”²⁰

‘Angst’ blijkt dus de tegenpool van ‘vertrouwen’ te zijn. Waar vertrouwen verdwijnt, verschijnt angst. Een heel tekenend voorbeeld uit het leven van Petrus is wanneer Petrus op basis van de uitnodiging van Jezus uit het schip op het water stapt. Wanneer hij echter zijn oog afwendt van Jezus en naar de ruige golven begint te kijken, verliest hij het vertrouwen en zinkt hij weg in de golven. Maar, te midden van deze ‘angst’ hervindt hij het vertrouwen en roept Jezus om hulp.²¹ Op dit punt vinden we een zo kenmerkende karaktertrek van het christelijke geloof: angst en vertrouwen bestaan tegelijk! *Angst is ingekaderd in vertrouwen!*

Peter in Early Christianity, (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2015), 1–15 (met name 4–6). Zie voor een uitgebreide studie: Oscar Cullmann, *Petrus. Jünger, Apostel, Märtyrer: Das historische und das theologische Problem*, (Zürich: Zwingli-Verlag, 1952).

¹⁹ G. Geerts & H. Heestermans, *Van Dale groot woordenboek der Nederlandse Taal* (12^e druk), (Utrecht, Antwerpen: Van Dale Lexicografie, 1995), 184.

²⁰ Johannes P. Louw & Eugene A. Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains, Volume 1*, (New York: United Bible Societies), 316: “a state of severe distress, aroused by intense concern for impending pain, danger, evil, etc., or possibly by the illusion of such circumstances – ‘fear.’”

²¹ Mattheüs 14:22–33.

Petrus blijkt niet zo'n rots te zijn. Jezus berispt hem zelfs vanwege zijn kleine geloof.²² Kennelijk gaat Jezus er vanuit dat het vertrouwen zo groot kan zijn, dat het de angst buiten spel zet.

Een tweede moment van angstervaring vinden we in de vertelling van Petrus' verloochening van Jezus. Dienstmeisjes bevragen Petrus op zijn relatie met Jezus, wat zo'n angst oproept dat hij elke betrokkenheid ontkent. Precies dit laatste maakt deze verloochening door Petrus zo aangrijpend. Wat hij in feite doet is de relatie met Jezus doorsnijden. Het vertrouwen van Petrus in Jezus wordt opgezegd. Maar, hier blijkt opnieuw het enorme belang dat Petrus' vertrouwen niet gefundeerd is in *zijn vertrouwen in Jezus*, maar in *Jezus keuze voor hem*. Precies dit drijft Jezus om Petrus aan te kijken.²³ Zijn vertrouwen in hem is niet gebroken, want zijn keuze is vast en onveranderlijk. Het heeft Jezus er zelfs niet van weerhouden om later Petrus te bevestigen in zijn 'rots-positie' voor de ecclesia: weid mijn lammetjes en hoed mijn schapen.²⁴

III

Ten slotte, Waar brengen Petrus ervaringen van angst en vertrouwen ons naartoe? Niet bij een rationeel bewezen en door verlichte wezens vereist Godsbewijs. Maar bij een *relationeel* Godsbewijs, dat gevonden wordt in de ontmoeting met Jezus Christus. Ja, juist óók in ervaringen van angst. Slechts in ontmoeting wordt God gekend en slechts door relatie wordt zijn bestaan bewezen. Zoals wij mensen alleen leren kennen door ontmoeting en leren vertrouwen door relatie, zo is het ook met God. Zolang je iemand niet gezien of ervaren hebt, kun je zelfs zijn of haar bestaan ontkennen nog bevestigen.

Ik zou geen theoloog zijn wanneer ik niet afsluit met een aantal persoonlijk makende reflecties! En dus is het laatste theologische gezichtspunt dat ik u vandaag wil meegeven dat theologie altijd *reflectie* met zich meebrengt. Theologie betreft géén kille en koude wetenschap waarin op zakelijke wijze geïnventariseerd wordt wat Petrus wel, al dan niet gedaan heeft. Wat hij wel, al dan niet gezegd heeft. Wat wel, al dan niet echt gebeurd is. Echte theologie heeft naar mijn mening *reflectie*, oftewel *innerlijke inkeer* als doel. Heb ik Jezus Christus als het mens geworden Woord en als weer Woord geworden mens ooit ontmoet in het gewaad van Evangelie, van de blijde boodschap? Weet ik mij aangesproken en uitgekozen door Jezus Christus? Heeft hij door zijn keuze en zijn vertrouwen mijn vertrouwen gewonnen? Is bij mij al de angst die ik in dit leven ervaar ingebed in dit rotsvaste vertrouwen in Hem met als vast fundament zijn keuze voor mij? Petrus, rots om op te staan?! Wat een verademing, wanneer ik mij soms net als hem op Jezus Christus gesmakt voel, zoals een drenkeling op een onverwachte rots aanspoelt. Petrus, rots om op te staan? U mag het zeggen.

Ik heb gezegd.

²² Mattheüs 14:31.

²³ Lukas 22:61a "καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐπέβλεψεν τῷ Πέτρῳ," (*En terwijl de Here zich omdraaide, keek hij Petrus aan*).

²⁴ Johannes 21:15-17.